

علیرضا سلطانی | بازار نفت در انتظار ایران

بازار جهانی نفت پس از فروکش کردن امواج کرونا در یک سال اخیر در مسیر افزایش قیمت قرار گرفته و در روز شنبه هفته جاری رکورد قیمتی را در سطح ۹۴ دلار در هر بشکه تجربه کرد که از اکتبر ۲۰۱۴ بیسابقه است؛ اما این روند افزایشی پس از آن متوقف شد و حتی در حدود دو درصد کاهش یافت. مهم‌ترین متغیر مؤثر بر این توقف، انتشار اخباری مثبت از مذاکرات ایران با ۴+۱ و تقویت احتمال احیای برجام و رفع تحریم‌های آمریکاست.

دور تازه مذاکرات احیای برجام در حالی دیروز ازسر گرفته شد که امیدها نسبت به نهایی‌بودن این دور و توافق نهایی طرفین برای احیای برجام و رفع تحریم‌های ایران بسیار بالا رفته است. به‌طور طبیعی مهم‌ترین حوزه‌ای که از این شرایط تأثیر خواهد پذیرفت بازار جهانی نفت است.

بازار نفت تا چند ماه آینده باید خود را با تحولات وین و سیاست‌های نفتی تهران هماهنگ کند. بازار جهانی نفت در ماه‌های اخیر با وجود

تجربه روند افزایشی قیمت، شرایط باثبات و متعادل را تجربه کرده است. فروکش کردن امواج کرونا و رفع محدودیت‌های کرونایی، سبب تحرک فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در دنیا شده و این به‌طور طبیعی تقاضای نفت در بازار را به تدریج افزایش داده است.

از سوی دیگر افزایش هماهنگی میان کشورهای تولیدکننده نفت در قالب اوپک‌پلاس، عرضه نفت در بازار را مدیریت کرده و تعادل عرضه و تقاضا و در نتیجه واقعی‌شدن قیمت نفت را موجب شده است.

کاهش تحرکات نفتی آمریکا در دولت بایدن برای افزایش تولید نفت این کشور هم مزید بر علت شده و زمینه افزایش تدریجی قیمت نفت را فراهم کرده است؛ اما متغیری که می‌تواند این شرایط را دستخوش تغییر کند، به نتیجه‌رسیدن مذاکرات احیای برجام و رفع تحریم‌های ایران و بازگشت نفت ایران به بازار است.

تغییری که البته چندان وسیع و گسترده نیست و بیشتر جنبه روانی و موقت بر قیمت نفت دارد؛ بنابراین نباید نسبت به نوسان شدید قیمت نفت و به معنای دقیق‌تر کاهش قابل توجه قیمت نگران بود، چراکه به نظر می‌رسد بازار جهانی نفت و عوامل آن به‌ویژه تولیدکنندگان، از مدت‌ها پیش در انتظار وقوع چنین شرایطی و بازگشت ایران به بازار هستند.

واقعیت این است که بازار نفت در یک سال اخیر و با روی کار آمدن بایدن و آغاز مذاکرات احیای برجام، چشم‌انتظار بازگشت نفت ایران بوده است. افزایش تولید و صادرات نفت ایران در یک سال گذشته که به‌صورت تدریجی بوده، به‌طور طبیعی در محاسبات بازار نفت و تعیین قیمت فعال بوده است، به این معنا که افزایش قیمت نفت هم‌زمان با سه تا چهار برابر شدن عرضه نفت ایران به نسبت یک سال پیش است؛ بنابراین بازار جهانی نفت، بازگشت ایران به بازار را به‌صورت واقعی پذیرفته و آنچه سبب شده عوامل تولیدکننده نفت برخلاف سال ۹۴ که به‌طور جدی به دنبال بازنگشتن فوری ایران به بازار نفت به دلیل ترس از کاهش شدید قیمت و برخی عوامل سیاسی بودند، هم‌اکنون این نگرانی وجود ندارد.

در سال ۹۴ با احیای برجام ایران ظرفیت تولید نفت خود را در یک دوره زمانی سه‌ماهه از حدود ۸۰۰ هزار بشکه در روز به ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه افزایش داد و این افزایش برای کشورهای تولیدکننده عمده نفت مانند روسیه و عربستان که رقیب نفتی و سیاسی ایران

بودند، قابل پذیرش نبود اما مقاومت در برابر زیاده‌خواهی قدرت‌های یادشده و بازگشت مقتدرانه ایران به بازار، موجب ایجاد تعادل در بازار شد.

در حال حاضر ایران تقریباً به نیمی از ظرفیت صادراتی خود دست پیدا کرده و به نظر می‌رسد با توجه به تجربه هشت سال پیش بازگشت به بازار، این امکان وجود دارد که با رفع تحریم‌ها در کمتر از دو ماه به ظرفیت کامل تولید (۳.۸ میلیون بشکه) و صادرات (۲.۵ میلیون بشکه) در روز برسد. صنعت نفت در یک سال اخیر هم‌زمان با مذاکرات احیای برجام، زمینه‌های فنی و تولیدی افزایش عرضه به بازار جهانی را فراهم کرده و نگرانی بابت بازگشت سریع و فوری به بازار نفت وجود ندارد. مشکلات و موانع محدودی هم که وجود دارد باید با همکاری دولت در تزریق منابع مالی به‌صورت فوری از بین برود.

مسئله دیگری که به بازگشت بی‌حاشیه ایران به بازار کمک می‌کند، واکنش کشورهای تولیدکننده نفت است که چند سالی است در اوپک‌پلاس گردهم آمده‌اند و دوره‌ای موفق از همکاری و مشارکت جمعی برای تأمین منافع مشترک را دنبال می‌کنند.

ایران در عین اینکه در پنج سال اخیر با محدودیت بالای عرضه نفت در بازار به دلیل تحریم‌ها روبه‌رو بوده اما نقش فعالی در دیپلماسی نفتی در اوپک و اوپک‌پلاس داشته است و این نقش مؤثر و مثبت که آخرین آن، انتخاب بدون دردسر دبیر کل بعدی اوپک بود، به‌خوبی از سوی کشورهایمانند عربستان و روسیه درک شده است؛ از این‌رو به نظر می‌رسد بازگشت ایران به بازار نفت برخلاف دور گذشته با هماهنگی و همراهی کشورهای عمده تولیدکننده نفت باشد.

این هماهنگی و همراهی به‌طور طبیعی نفع جمعی کشورهای تولیدکننده نفت را در پی دارد که شواهد نشان می‌دهد این کشورها به‌حدی از بلوغ سیاسی رسیده‌اند که می‌توانند نسبت به درک و تأمین نفع مشترک که همانا ثبات و تعادل در بازار نفت و قیمت عادلانه، واقعی و کم‌نوسان است، اقدام کنند.

علیرضا سلطانی

کارشناس اقتصاد انرژی